

מה שצף על פני המים. צף גם על גלי צה"ל

התקדמות

גרוע, לא כן?

הוא נשאר בתפקיד, כדי למנוע את המעשים הרעים ביותר. נכון, גם הוא יהיה צריך לעשות דברים שלא הסכים להם בליבו, דברים שהיו מתועבים בעיניו, אך אלה היו כאין וכאפס לעומת מה שהיה מתרחש אילו התפטר, חלילה.

בוודאי, הוא השתתף במסע הכללי של שטיפת-המזח. לא היתה ברירה. אבל הוא התחכם להם. פעם-פעמיים, בצורה מתחכמת ביותר (כל-כך מתחכמת שהשליטים לא הבחינו בכך) הוא הצליח להגניב לדברים רמו דק, המוכיח שהוא התנגד לדברים כל הזמן. חבל רק שהציבור לא היה ער לכך די הצורך, ולא הבין את הרמז.

בעצם, במשך כל הזמן, הוא עבד נגד המישטר. הוא גילה את מחשבותיו האמיתיות, בסודי-סודות, לאשתו, אילו היתה השעה כשרה, היה גם עושה משהו.

והרץ מזה, הממשטר לא היה כולו רע! הוא אמנם עשה כמה מעשים רעים, נכון, בהחלט נכון, אבל אז נתעלם מן המעשים הטובים שעשה גם כן. וזכנו — — —

וכן הלאה וכן הלאה, כל הקאסאלוג הארוך העלוב של הכדאניקים הנצחיים, המסתדרים הנצחיים, זריוני הרגילים וזריוני-הלשון.

איננו צריכים לקרוא על כך בספרים. אנחנו יכולים לשמוע את הדברים אצלנו, בכל יום.

ה לא התחיל בגלי צה"ל. זה התחיל מומן, בכל כליה-תיקשורת.

זה קרה בטלוויזיה, אחרים הודחו. אחרים התפטרו, ולהם כל הכבוד. אבל הרוב הגדול נשאר. קצת מתכופף, קצת מתמרד. קצת עושה את עבודתו בחריקת-שיניים, מנתק את עצמו מבחינה נפשית, אך ממשיך לשרת.

על המירקע מופיעים אותם הפנים המוכרות, התביבות. אותם החיוכים, אותם השגיגות האישיים המלבבים. אבל הם חוזרים עתה, כמו תוכים על הטכס-טים של הממשטר החדש. וכך דבר ביקורת, כד דבר חריג, כד דבר עצמאי נעדם מזמן.

כאשר עולות בעיות, שוב אין מומינים לוויכוח את מי שיש לו מה לאמר על כך. מי שעלול לעורר מחשבה אצל מישהו, מומינים דק דוברי המישטר, וכמה חמורים עייפים, שאפשר לסמוך עליהם שלא יבעטו.

המושגים של השיטון, המורים של השיטון — טון, המליצות השדופות של ראשי השיטון — כל אלה הפכו עתה מזון רוחני בלעדי, והם נשפכים מן המכשיר כמעין המתגבר. אבל תמיד בצורה שיגרתית, בעזרת הפרצופים המוכרים, כדי שאיש לא ייבהל.

"המצפיה השמאלנית" לא פורזה, למה לפור? כל האנשים נשארו, עדות חיה לליברליות של המישטר. הם נשארו, ועושים את מלאכת המישטר החדש. מומינים את האנשים הנכונים, ושואלים את השאלות הנכונות, ואומרים "בוט" כשצריכים להגיד "בוט". ורק פעם בחודש אחד מהם מעז ואומר "בים", ואז רועמת הכנסת, ונרעשת המדינה, ונערך קרב-איתנים.

זה מוכיח שיש במדינה חופש, ואין מוצר אים אדם להורג מפני שאמר "בים", כשהיה צריך להגיד "בוט". אבל שדא יעשה זאת עוד פעם.

■ ■ ■

ע בשני זה הגיע אל גלי צה"ל ועכשיו הגיע שם תור הקרנפים.

המלשינים מלשינים, בעלי הדיעות העצמאיות מודחים. מי שנשאר נדרש להסתגל, להתאים את עצמו, לקבל פקודות, לציית, וכדי להמחיש זאת, מבקשים להפקיד על התחנה בעל-מדים ובעל-דרגות.

אחר-כך אולי יהיה צורך להצדיע, או להרים יד, או לעמוד דום מול תמונת הגנרל על הקיר.

מפיסטו יעשה את שלו. הוא יקבל את התפקיד, הוא יתאים את התחנה לסיגנון השליטון. בצורה מרגיעה, כדי שאיש לא ייבהל. יישמעו בה הקולות הנכונים, שיגידו את הדברים הנכונים, ומי שיבקש להרוג מן המיסגרת, מוטב לו לזכור כי המלשינים מקשיבים ומפשי-פשים במגירות.

מה לעשות? להתפטר באופן המוני? להשאיר את המכשיר בידי המשרתים הגלויים של השליטון, למען יידע כל אזרח וחזיר במדינה מי מדבר אליו? אפשר לא, חלילה. צריכים לשמור על העמדה. אפשר להשפיע מבפנים, ויש לפרנס מישפחה, ולמה לפנות מקום למלשינים ולקנאים? וכי, וכי, לקרנף יש רק קרן אחת, אך יש לו אקף תירוצים.

■ ■ ■

ג לי צה"ל ימשיכו לזרום. ועל פני הגלים יצוף מה שצף תמיד על פני המים.

ואחרי גלי צה"ל יבוא תורם של מוסדות אחרים, כלי-תיקשורת אחרים, מנגנונים אחרים.

תורם יבוא, מפני שאין מי שיתנגד ברצינות. ירטנו קצת, יתרגזו קצת, אבל בסוף יתפטרו רק מעטים, יוצאיי-הדופן. הבריהם ימשכו בכתפיהם. אולי יקאו בהם קצת, אולי ירחמו עליהם קצת, או יגידו שהם דפוקים בראש, וכולם, כולם יתקרנפו.

בישראל כבר נודדה, כאילו מעצמה, המידה המתאימה: התקרנפות.

■ ■ ■

ה קרנף המצוי היה, בדרך כלל, אדם הגון, לפני שצמח לו מה שצמח לו על האף.

אדם הגון, פשוט, טוב. לא היה עולה על דעתו, למשל, להלשין על חבר ועמית. להתחנף לאנשים שהוא בו להם או שונא אותם. לקשקש סיסמות, המעליבות את האינטליגנציה של דביל, לצעוק הורה או הייל או ויווה או יעיש אי בגין לשילטון, בוודאי שלא.

קרנף (DICEROS BICORNIS)

אבל כשכאים ומונים חדשים, הוא מזכין גם להשמיע זמירות חדשות. ביהוד אם הזמירות החדשות עוזרות לו להשיג קידום.

חבל שעליו לעזור לשם כך לסלק משהו. מאוד לא יפה, לבוא במקום מישוה שטולק (בייחוד אם יש חשש שמא נאסר, הושם במחנה-ריכוז, נורה בשעת נסיון-בריהוה, נפגע בשעה שחיילים ירו באוויר" וכיוצא באלה מיפגעים, העלולים להיות סימני-איכר של המישטר החדש).

ואם קודמו בתפקיד בסך הכל הורח בצורה הומאנית, ומוצא עתה את פרנסתו בכבוד בעסק פרטי — אז זה בכלל לא מלכך נורא.

■ ■ ■

א חרי שהכל נגמר, הקרנפים יכולים שוב להוריד את הגידול מן האף, אין הם מתקשים להסביר מדוע נהגו כפי שנהגו.

הוא תפס את התפקיד, כדי למנוע ממישהו אחר, גרוע הרבה יותר, לקבל אותו. אינו סורב, היה התפקיד נמסר לאחד הקנאים של המישטר, קומיסאר אמיתי, וזה היה הרבה יותר

ה סרט "מפיסטו", שתיאר את המעבר מן הדמוקרטיה אל הדיקטטורה בגרמניה של שנת ה-30, העמיד במרכזו אדם פשוט, נורמלי, בלתי-פוליטי, שחקן שלא רצה אלא למלא את תפקידו על הבמה.

הוא לא היה אידיאליסט, ובוודאי לא נאצי. הוא לא היה בעל השקפות פוליטיות בוסות.

הוא בסך הכל רוצה להיות בשקט, להסתדר, לתרום, להתקדם, להצליח. המהפיכה המתחוללת סביבו — מהפיכה העתידה להביא אפן על העולם ועל גרמניה — אינה מעניינת אותו.

כשהיה זה באופנה להיות אנטינאצי, הוא היה אנטי-נאצי, כאשר משיגה האופנה וכדאי להיות נאצי, הוא נאצי. כשצריכים להלשין, הוא מלשין. הוא בסך הכל קארייריסט. אין הוא אשם בשום דבר.

הנאצים שמחים לקבל איש זה תחת הסותם. הם זקוקים לו. המישטר החדש רוצה את לוחמיו הוותיקים, שהיו אנשי ריב ומדון, עושי-צרות ומורדים מטיבעם. הוא מעדיף את הקארייריסטים, את חסרי האמונה הרי-השקפה, את הכדאניקים הנצחיים.

אלה שירתו את המישטר הדמוקרטי. כשעלו הנאצים לשילטון, הם שירתו את הנאצים באמונה. אחרי שהריך השלישי התמוטט, הם שירתו את צבא-הכיבוש של בעלות-הברית, ואחרי שאלה נסוגו, הם משרתים עתה את הדמוקרטיה החדשה.

הם החומר החכיב על כל שיטון — שידי טון הגון ושיטון פרשע, שיטון שמרני ושידי טון מהפכני.

הם צפים תמיד על פני הגלים. גם על גלי צה"ל.

■ ■ ■

ב ספרים ובספרים, נראה המעבר ממישטר למישטר תמיד כמעט דרמאטי, המרעיד את אמות הסיפים. ואיך זה יכול להיות אחרת? פוגרום זה פוגרום. מהפכה צריכה להיות סוערת. מהממת. מחרידה. היא צריכה להידמות לרעש-אדמה. היא צריכה לחדר לחייו של כל אדם. איזה מין מהפכה היא זאת?

כך נראית המהפכה בסרט אדומים, למשל. חיילים מסתערים על אומון-החורף, גייסות דוהרים אנה ואנה, שרים ויורים. מנהיגים נואמים לפני המונים משולהבים. כך זה בסרטים ובספרים. אך אין זה כך בחיים, כולו וכולל לא.

בחיים המהפכה מתחוללת אישם במישרד-שילטון, ואולי היא מלווה בכמה אירועים ברחוב. אך להמוני האזרחים נדמה שכל זה אינו נוגע להם. בעיניהם השתנה משהו בצמרת, משהו הנוגע לפוליטיקאים, אך שאין לו קשר לחייהם.

יש פיסמות חדשות, פמקים חדשים, אולי גם רגל חדש והימנף חדש. אך האזרח הפשוט אומר לעצמו: מה זה איכפת לאיש כמוני?

מבחינה זו אין הבדל בין מהפכה קומוניסטית או פאשיסטית, ימנית או שמאלית, דתית או חילונית.

תמיד נדמה שלא קרה דבר מלבד חילופים בשילטון.

■ ■ ■

ה שינוי האמיתי מתחולל רק לאחר מכן, לאט-לאט.

פה ושם נעלמים אנשים. אולי התפטר, אר לי הודח, אולי הגיר, אולי ברחו, אולי נעצרו, אולי נרצחו. מוטב שלא לשאול.

מקום נתפס על-ידי אנשים אחרים. אלה הם, בדרך כלל, אזרחים טובים, היודעים להסתדר, המתאימים את עצמם לסיגנון החדש. אותם שבינו את הרמז, לא אנשים חריגים, חלילה. לא קנאים מטורפים, שהובאו מהרחוב. לא אנשים מתוך המנגנון, אנשים מוכרים החביבים על עמיתיהם. כל זה מתבצע בהדרגה, בלי התפוכות.

וכך, בלי זעזועים, כדי רעש-אדמה, מתחולל דת המהפיכה שקטה. היא אורכת, בדרך כלל, כמה שנים. עד שמתברר באחד הימים כי הכל השתנה, למרות שלא היה שום שינוי.

האנשים מדברים אחרת, חושבים אחרת. מתנהגים אחרת. הסיסמות של המישטר החדש, המילים של המישטר החדש, יציבת-הגוף של המישטר החדש, תנועות-הידיים של המישטר החדש — כל אלה שולטים עכשיו ברחוב.

במישרד, במקומות הציבוריים, וגם בבית, פשוט לא כדאי לנהוג ולדבר אחרת. לא רק מפני שמישהו עלול להלשין, וזה עלול לעלות באובדן הפרנסה (ואולי גם החרות, הבריאות החיים) אלא גם מפני שאיש אינו אוהב להיות שונה, חריג, יוצא-דופן.

איני יודע אם היתה לרוסים מילה לתהליך זה. לגרמנים היתה מילה ארוכה מאוד: FLEISCHSCHALTUNG, שפירושו: חיבור כל המכשירים לזרם אחיד.